

Karpotasis beržas

Betula pendula

Apsaugos statusas: Mažai rūpimos (LC)

Rangas: **species**

3	3	Gegužė
STEBĖJIMŲ	STEBĖTOJŲ	PIKO MĖNUO

KARALYSTĖ	KLASĖ	ŠEIMA	GENTIS
Plantae	**Magnoliopsida**	**Betulaceae**	*Betula*

Kur ir kada stebėti?

Daugiausia stebėjimų užfiksuota gegužę.

Apie rūšį

Karpotasis beržas – beržinių (Betulaceae) šeimos, beržų (Betula) genties lapuočių medžių rūšis.

Matmenys

Tai vidutinio aukščio medžiai, užauga kiek didesni už kitą paplitusią vietinę Lietuvos medžių rūšį – plaukuotąjį beržą. Auga labai sparčiai, intensyviausiai karpotasis beržas auga būdamas 20–30 metų, o 50–60 metų beržų augimo tempas sulėtėja. Paprastai tai 15–25 m aukščio, rečiau pasitaiko 30–35 m aukščio šių medžių. Žinomas aukščiausias yra užaugęs Suomijoje 39 m aukščio. Užaugusių beržų prastai kamieno skersmuo apie 35–49 cm, nors pačių stambiausių, senų medžių kamieno storis gali siekti iki 80–90 cm skersmens. Su didžiausia kamieno apimtimi karpotasis beržas auga Lenkijos Belovežo girioje, jo kamieno apimtis 2,80 m (matuota 1,30 m aukštyje). Paprastai Lietuvos miškuose gerai augantys beržai, esantys 60-70 metų amžiaus, pasiekia vidutinį 25-27 m aukštį ir 25-26 cm kamieno skersmenį.

Amžius

Trumpaamžiai medžiai, maksimaliai išgyvena iki 150 metų.

Požymiai

Kamienas dažniausiai tiesus, baltos tošies (nebūdingas kitiems Lietuvos medžiams išskyrus plaukuotąjį beržą), kuri kamieno dalyje giliai suaižėjanti. Laja iš pradžių kiaušiniška, vėliau svyruokliška ir skėtiška bei reta. Lapkočiai 2–3 cm ilgio. Pumpurai šiek tiek lipnūs, lipnūs ir jauni lapeliai. Pilnai išsiskleidę lapai trikampiai, dantyti 3–7 cm ilgio ir 2–6 cm pločio. Augantys atviroje vietoje beržai pradeda derėti sulaukę 10–15 metų, o miške 20–30 metų. Žydi balandį–gegužę, besiskleidžiant lapams. Žiedai susitelkę į žirginius. Moteriški žirginiai pavieniai, dukart trumpesni už vyriškus, išauga ant trumpų šoninių ūglių, vyriški susitelkę ant šakelių galų po 2–4 kekėmis. Riešutėliai (vaisiai) sunoksta liepos mėnesį. Pagal fenologinių reiškinių seką atliktą Dotnuvoje, karpotojo beržo lapai ima gelsti (ar tampa oranžiškai gelsvi) apie rugsėjo 10 dieną, apie spalio 27 dieną jau būna beveik numetę lapus. Dauginasi sėklomis ir atželia iš kelmų.

Augavietės

Auga bet kokioje dirvoje, bet labiausiai mėgsta priesmėlio ar priemolio dirvožemius, nors gali augti ir molyje, tik svarbu, kad dirvožemis būtų pralaidus vandeniui. Karpotieji beržai nors ir negausiai, bet taip pat auga aukštapelkėse ir tarpinio tipo pelkėse. Miškuose dažnai sudaro ištisus beržynus, taip pat auga su eglėmis, pušimis, kitais lapuočiais medžiais. Mėgsta šviesą.

Savybės

Karpotieji beržai gerina dirvožemio sudėtį. Labai atsparūs šalčiams, šalnoms, vėjams, bet jautrus oro taršai, tad miestuose, ypač užterštose dalyse jų augimas ribotas.

Panaudojimas

Dėl puošnumo, gražaus balto kamieno, nusvirusių šakų auginamas parkuose ir želdynuose, taip pat juose auginamos ir dekoratyvinės karpotojo beržo formos: rėtos beržas (Betula pendula carrelica), svyruoklinis beržas (Betula pendula youngii), karpytalapis beržas (Betula pendula dalecarlica). Ilgus dešimtmečius Lietuvoje, kaip ir visoje Europoje, beržo mediena buvo vertinama menkai, o beržynai miškuose dažniausiai buvo nepageidaujami, kadangi derlingose žemėse pasodintas kartu su paprastųjų eglių sodinukais jis jas pralenkdavo augimo tempais. Dabar karpotojo beržo medienos poreikis medienos perdirbimo pramonėje tik auga, o beržinės malkos, būdamos I kaitrumo grupės, visais laikais buvo vienos brangiausių. Beržų mediena plačiai naudojama baldų, popieriaus pramonėje ir yra specifinė panaudojimo sritis – tik iš beržo medienos faneros daromi suskystintų dujų pervežimui naudojamų tanklaivių triumų izoliaciniai sluoksniai. Anksti pavasarį prieš sulapojimą leidžiama iš beržo sula, kuri tekėti pradeda vidutiniškai apie balandžio 3 dieną.

Skenuok ir peržiūrėk naujausią informaciją

seskinesozas.lt

Biologinės įvairovės projektas

Duomenys: iNaturalist, Wikipedia, GBIF

iNaturalist rūšies puslapis